

KANSAINVÄLINEN YKSITYISOIKEUS EUROOPAN UNIONISSA

Tomi Tuominen

Suomen tietokirjailijat ry on tukenut tätä kirjahanketta.

Copyright © 2024 Alma Talent Oy ja tekijä
Yhteistyössä Juristiliiton Kustannus

Kansi: Helene Lindfors

Taitto: NotePad Ay

ISBN 978-952-14-4788-4

ISBN 978-952-14-4789-1 (verkkokirja)

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2024

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almatalent.fi

Alkusanat

Kuten moni muukin asia elämässä, kirjan kirjoittaminen on lähes aina monien sattumusten summa. Olen tutkinut aikaisemmin lähinnä Euroopan unionin valtiosääntöoikeutta ja sisämarkkinaoikeutta. Minua tuskin tunnetaan Suomessa kansainvälisen yksityisoikeuden tutkijana. Miksi olen sitten kirjoittanut käsikirjan kansainvälisestä yksityisoikeudesta? Olen vastannut kansainvälisen yksityisoikeuden opetuksesta Lapin yliopistossa jo useamman vuoden ajan. Näkökulmani kansainväliseen yksityisoikeuteen on luonnollisestikin perustunut aiempaan tutkimus- ja opetuskokemukseeni. Bryssel- ja Rooma-asetuksilla on siksi ollut keskeinen asema opetuksessani. Opetustyön ohessa olen havainnut, että asetuksista ei ole olemassa ajan tasalla olevaa kotimaista yleisesitystä. Bryssel II -asetusta on käsitelty jonkin verran uusissa avioliitto- ja perheoikeuden teoksissa, mutta Rooma II -asetusta ei ole käsitelty kotimaisessa kirjallisuudessa juuri lainkaan, ja Bryssel I- ja Rooma I -asetusten yleisesityksetkin ovat jo vanhentuneet. Niinpä päätin kirjoittaa tämän kirjan.

Kirjan valmistumisen myötä jonkinlainen ympyrä kaiketi sulkeutuu. Minulla oli nimittäin urani alkuvaiheessa kunnia toimia jonkin aikaa *Tuulikki Mikkolan* assistenttina hänen ollessaan Lapin yliopiston vertailevan oikeustieteen ja kansainvälisen yksityisoikeuden professori. Osallistuin tenttien laatimiseen ja korjaamiseen, vaikka tuskin tiesin asiasta sen enempää kuin tenttejä suorittavat opiskelijat. Aloin tuolloin kuitenkin pikkuhiljaa ymmärtämään, mistä kansainvälisessä yksityisoikeudessa on kyse. Mieleeni iskostui varsinkin Mikkolan havainnollistava analogia kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksistä liikennemerkeinä: toimivaltaa, sovellettavaa lakia sekä tunnus-

tamista ja täytäntöönpanoa koskevat säännöt ohjaavat lainsoveltajaa kansainvälisen asian ratkaisemisessa ja luovat puitteet asiassa annettavalle oikeudelliselle ratkaisulle.

Kirja on rakennettu perinteisen pykäläkommentaarin muotoon: jokainen asetus käsitellään omassa luvussaan ja esitys seuraa pitkälti asetusten sisältöä. Systematiikkaa on toki pyritty tuomaan osaksi esitystä kuvailemalla asetusten artikloiden tavoitteita ja keskinäisiä suhteita. Koska kyse on nimenomaan Euroopan unionin kansainvälisestä yksityisoikeudesta, keskeisessä osassa ovat asetusten tulkintaa koskevat Euroopan unionin tuomioistuimen tuomiot. Havainnollistavina esimerkkeinä käytetään myös kotimaisten hovioikeuksien tuomioita.

Kirjan kohdeyleisöä ovat korkeakouluopiskelijat ja oikeudenhoidon ammattilaiset, kuten asianajajat, tuomarit, virkamiehet ja lainvalmistelijat. Kuten kirjassa selitetään, unionin asetukset ovat osa kansallista oikeutta ja niitä täytyy soveltaa, jos asia kuuluu niiden soveltamisalaan. Näin ollen tieto Euroopan unionin kansainvälisestä yksityisoikeudesta on välttämätöntä kaikille, jotka hoitavat työssään rajat ylittäviä yksityisoikeudellisia asioita. Esitystapa on pyritty niin pitkälle kuin mahdollista pitämään sellaisena, että aihetta aiemmin tuntematonkin lukija ottaa selkoa kirjan sisällöstä.

Kirja on kirjoitettu vuonna 2023 voimassa olleen oikeuden näkökulmasta. Monia kirjassa käsitellyistä asetuksista on muutettu vuosien saatossa. Osa mainituista Euroopan unionin tuomioistuimen tuomioista koskee asetusten aiempia versioita. Lukemisen helpottamiseksi kirjassa viitataan jatkuvasti vain asetusten nykyisiin versioihin ja niiden artiklanumerointiin. Vanhoja tapauksia kuvailtaessa artikloiden numerot on muutettu vastaamaan asetusten nykyisiä versioita. Jos ero asetuksen aiemmin voimassa olleen version ja nykyisen version välillä on olennainen, tämä kerrotaan leipätekstissä.

Kirjaa viimeistellessäni olen oppinut ymmärtämään kirjojen alkusanoissa niin usein kustantajien suuntaan osoitettuja kiitoksia kärsivällisyydestä. Tämäkin kirja ilmestyy lopulta myöhemmin kuin alun perin oli tarkoitus, ja kirjan toimittaminen olisi varmasti ollut helpompaa, jos lukujen loppuunsaattaminen olisi tapahtunut sovitussa aikataulussa. Kiitän Alma Talentin sisältöpäällikkö *Arja Lappeteläistä* avusta kirjan ideoinnissa ja kirjan ottamisesta kustannettavaksi.

Erittäin lämpimät kiitokset kirjan kustannustoimittaja *Aino Rauniolle*, joka sekä huolehti kirjan tekstin saattamisesta painokuntoon että tsemppasi kirjan viimeistelyn kanssa. Kiitän myös tutkimusavustajana toiminutta oikeustieteen ylioppilas *Miro Mäkipäätä* hovioikeuksien ja Euroopan unionin tuomioistuimen tuomioiden kokoamisesta. *Suomen tietokirjailijat ry* on myöntänyt minulle apurahan teosta varten, mistä olen myös hyvin kiitollinen.

Rovaniemellä 19.12.2023

Tomi Tuominen

Sisällys

ALKUSANAT	V
1 JOHDANTO – MITÄ KANSAINVÄLINEN YKSITYISOIKEUS ON?	1
1.1 Kansainvälisen yksityisoikeuden kolme peruskysymystä	1
1.2 Ratkaisuharkinnan eteneminen kansainvälisessä yksityisoikeudessa	5
1.3 Näkökulmia kansainväliseen yksityisoikeuteen	7
1.4 Kirjan sisältö	11
2 KANSAINVÄLINEN YKSITYISOIKEUS OSANA EUROOPAN UNIONIN OIKEUTTA	15
2.1 Miksi Euroopan unioni sääntelee kansainvälistä yksityisoikeutta?	15
2.2 Euroopan unionin oikeuden tulkinta ja soveltaminen	24
2.3 Unionin asetukset, joita kirjassa ei käsitellä	30
2.4 Sisällöllisissä sekundaarinormeissa olevat toimivalta- ja lainvalintasäännöt	32
3 BRYSEL I -ASETUS	
Toimivalta sekä tunnustaminen ja täytäntöönpano siviili- ja kauppaoikeuden alalla	35
3.1 Asetuksen tausta ja tavoitteet	35
3.2 Soveltamisala	39
3.2.1 Soveltamisalan määrittäminen	39
3.2.2 Soveltamisalan rajaus	44

3.3	Toimivalta.....	49
3.3.1	Pääsääntö.....	49
3.3.2	Erietyiset toimivaltasäännöt.....	52
	a) Sopimuksen täytäntöönpanopaikka	54
	b) Sopimukseen perustumaton vastuu	61
	c) Rikokseen perustuva yksityisoikeudellinen korvaus- tai hyvitysvaaitimus	66
	d) Kulttuuriesineen takaisinsaanti	67
	e) Sivuliike tai agenttuuri	67
3.3.3	Asiayhteyteen perustuva toimivalta	70
	a) Useampi vastaaja	71
	b) Takuu- tai takausvaaitimus	73
	c) Vastakanne.....	75
	d) Esineoikeutta koskeva riita	78
3.3.4	Heikompaa osapuolta suojaavat toimivaltasäännöt	79
	a) Vakuutussopimus	83
	b) Kuluttajasopimus	90
	c) Työsopimus.....	103
3.3.5	Yksinomainen toimivalta	110
	a) Kiinteä omaisuus	112
	b) Oikeushenkilön olemassaolo ja sen päätösten pätevyys	117
	c) Julkisissa rekistereissä olevat merkinnät....	119
	d) Immateriaalioikeudet	119
	e) Tuomioiden täytäntöönpanon kyseenalaistaminen	121
3.3.6	Toimivallasta sopiminen	122
	a) Prorogaatio.....	122
	b) Hiljainen prorogaatio	131
3.3.7	Muut toimivaltasäännöt	133
	a) Vastaaja ei vastaa kanteeseen	133
	b) Vireilläolovaikutus	134
	c) Toisiinsa liittyvien kanteiden yhdistäminen	137

	d) Kolmansissa valtioissa aloitettujen oikeudenkäyntien vireilläolovaikutus	138
	e) Väli aikaistoimet ja turvaamistoimet.....	139
3.3.8	Yhteen veto Bryssel I -asetuksen toimivaltasäännöistä	141
3.4	Tunnustaminen.....	142
3.4.1	Lähtökohtana automaattinen tunnustaminen	142
3.4.2	Tunnustamisesta kieltäytyminen.....	144
	a) Oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuus	145
	b) Poisjäänyt vastaaja.....	147
	c) Ristiriita aiemman kotimaisen tuomion kanssa	149
	d) Ristiriita aiemman ulkomaisen tuomion kanssa	150
	e) Heikomman suojaksi säädettyjen toimivaltasääntöjen rikkominen.....	151
3.5	Täytäntöönpano	152
3.5.1	Lähtökohtana automaattinen täytäntöönpano	152
3.5.2	Täytäntöönpanosta kieltäytyminen.....	155

4 BRYSEL II -ASETUS

	Toimivalta sekä tunnustaminen ja täytäntöönpano perheoikeuden alalla	157
4.1	Asetuksen tausta ja tavoitteet	157
4.2	Soveltamisala	162
4.3	Aviosuhteen päättäminen.....	169
	4.3.1 Toimivalta avioliittoasioissa	169
	4.3.2 Yleiset säännöt tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta	179
	4.3.3 Tunnustaminen ja täytäntöönpano avioliittoasioissa.....	183
4.4	Vanhempainvastuu.....	188
	4.4.1 Toimivalta vanhempainvastuuasioissa	188

4.4.2	Tunnustaminen ja täytäntöönpano vanhempainvastuuta koskevista asioista	200
4.5	Yhteiset säännökset	206
5	ROOMA I -ASETUS	
	Sopimusvelvoitteisiin sovellettava laki	211
5.1	Asetuksen tausta ja tavoitteet	211
5.2	Soveltamisala	213
5.3	Sovellettavasta laista sopiminen	217
5.4	Sovellettavaa lakia koskevat oletussäännöt	220
5.5	Heikompaa sopimusosapuolta suojaavat lainvalintasäännöt	227
5.6	Kansainvälisesti pakottavat säännöt ja ehdottomuusperiaate	234
5.7	Sopimuksen pätevyysvaatimukset	238
5.8	Sovellettavan lain soveltamisala	240
5.9	Todistustaakka	242
6	ROOMA II -ASETUS	
	Sopimuksen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettava laki	245
6.1	Asetuksen tausta ja tavoitteet	245
6.2	Soveltamisala	247
6.3	Yleissääntö	249
6.4	Erityiset korvaustyypit	253
6.5	Erityissäännöt	258
6.6	Sovellettavasta laista sopiminen	261
6.7	Yhteiset säännöt	262
6.8	Muut säännöt	263
7	PERINTÖASETUS	
	Toimivalta, sovellettava laki sekä tunnustaminen ja täytäntöönpano perintöasioissa	265
7.1	Asetuksen tausta ja tavoitteet	265
7.2	Soveltamisala	267
7.3	Toimivalta	270
7.4	Sovellettava laki	277
7.5	Tunnustaminen ja täytäntöönpano	282

8 AVIOVARALLISUUS- JA PARISUHDEVARALLISUUSASETUS	
Toimivalta, sovellettava laki sekä tunnustaminen	
ja täytäntöönpano avio- ja parisuhdevarallisuuden	
alalla	285
8.1 Asetusten tausta ja tavoitteet	285
8.2 Soveltamisala	290
8.3 Toimivalta.....	294
8.4 Sovellettava laki	302
8.5 Tunnustaminen ja täytäntöönpano	306
LÄHDELUETTELO	309
OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO	315
ASIAHAKEMISTO	323

